
1
Euthanasie
en psychiatrie

Wet euthanasie 28 mei 2002/2014
Wet patiëntenrechten 22 augustus 2002
Wet palliatieve zorg 14 juni 2002

www.belgium.be

Wet patiëntenrechten

1. Kwaliteitsvolle dienstverstrekking
2. Vrije keuze van beroepsbeoefenaar
3. Informatie over de gezondheidstoestand
4. Toestemming na informatie
5. Patiëntendossier
6. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer
7. Klachtneertlegging bij bevoegde ombudsfunctie
8. Voorkomen van en behandelen van pijn

– 1 –

Hoe een voorafgaande negatieve wilsverklaring invullen ?

De verzoeker vermeldt zijn naam, voornaam, adres en Rijksregisternummer. Door de combinatie van deze gegevens kan zekerheid verschaft worden over de identiteit van de persoon. Een N.N. of Nationaal Nummer krijgt een buitenlander die in België woont, maar niet de Belgische nationaliteit heeft.

Dit gaat om een onomkeerbare toestand (door bv. dementie, hersenbloeding, hersentumor, …). Hier bepaalt men in welke situatie de richtlijnen van toepassing zijn. Men kan de voorgedrukte tekst nog verder aanvullen met de omstandigheden die voor de verzoeker bepalend zijn.

Hiermee geeft men te kennen dat wanneer een behandeling/onderzoek wordt opgestart, deze geen levensverlengend doel mag hebben. Ze mag uitsluitend het comfort dienen (bv. pijnbehandeling, wondverzorging,…).

Indien gewenst kan men hier aangeven welke specifieke behandelingen men niet wil.

Een – mogelijk onbedoeld – gevolg van een negatieve wilsverklaring is dat men zichzelf uitsluit van orgaandonatie: door het weigeren van levensverlengende behandelingen kan de kwaliteit van de organen aangetast geraken, bv. doordat de bloedcirculatie of zuurstoftoevoer is verslechterd. Indien men instemde met het principe van orgaandonatie is het onontbeerlijk om deze paragraaf te bevestigen (aan te kruisen).

Een vertegenwoordiger is de persoon (één of meerdere) die namens de verzoeker handelt wanneer deze niet langer zijn wil kan uitdrukken. Wanneer er geen vertegenwoordiger werd aangeduid (of niet beschikbaar is), dan voorziet de patiëntenrechtenwet de volgorde van de personen die als vertegenwoordiger op de eerbiediging van de wilsverklaring kunnen toezien: de voorlopige bewindvoerder (indien deze werd aangesteld en bevoegd is) –> samenwonende partner –> meerderjarige kinderen -> ouders -> broers/zussen -> behandelend team.

Indien de wilsbekwame verzoeker niet in staat is (bv. door verlamming, blindheid,…) om de wilsverklaring zelf op te stellen kan hij een opsteller aanduiden. In dat geval:

- specifieert men de precieze reden voor deze onmogelijkheid;
- is de opsteller een meerderjarig persoon; dit mag ook de vertegenwoordiger zijn;
- kan men dit eventueel laten attesteren door een behandelend arts.

"Negatieve" wilsverklaring

Naam en voornaam .....
Adres .....
.....
Identificatienummer in het Rijksregister (of N.N.) .....

Indien ik niet langer mijn wil kan uitdrukken .....
.....

Wil ik geen levensverlengende behandeling, maar enkel comfortbehandeling. Ik wil geen onderzoeken meer tenzij ze mijn comfort zouden kunnen verbeteren.

Daarenboven wil ik geen:
O antibiotica
O kunstmatige toediening van vocht en voeding
O chemotherapie
O bestraling
O operatie
O kunstmatige beademing
O nierdialyse
O reanimatie
O intensieve zorg
O opname in een ziekenhuis
O andere behandeling (vul zelf in): .....
.....
.....
.....

☐ Mag de behandeling verdergezet worden in functie van orgaandonatie.

☐ Duid ik een vertegenwoordiger aan om mijn wensen en rechten te doen gelden, indien ik er zelf niet meer toe in staat ben:
Naam .....
Adres.....
.....
Identificatienummer in het Rijksregister (of N.N.) .....
Telefoonnummer.....
Geboortedatum en geboorteplaats.....
Eventuele graad van verwantschap .....

De verzoeker is niet in staat de wilsverklaring zelf te schrijven.
De reden waarom de verzoeker fysiek blijvend niet in staat is deze negatieve wilsverklaring te schrijven en te ondertekenen is de volgende: .....
.....
.....

de heer/ mevrouw .....
werd aangewezen om deze negatieve wilsverklaring schriftelijk vast te leggen.

De persoonlijke gegevens van de vernoemde persoon zijn de volgende:
Adres.....
.....
Identificatienummer in het Rijksregister (of N.N.) .....
Telefoonnummer.....
Geboortedatum en geboorteplaats.....
Eventuele graad van verwantschap .....

7

Beslissingen rond levenseinde

- Stoppen van behandeling
- Niet opstarten van behandeling
- Opdrijven pijnstilling/ palliatieve sedatie
- Euthanasie
- Levensbeëindiging zonder verzoek
- Hulp bij zelfdoding

Opzettelijk levensbeëindigend handelen door toediening van bepaalde middelen door een arts op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt zelf bij uitzichtloos en ondraaglijk lijden: actieve euthanasie lekenterm voor euthanasie door toediening van middelen; passieve euthanasie lekenterm voor euthanasie door het nalaten van een behandeling (juridisch gezien geen euthanasie); euthanasie plegen, toepassen
Gr. Euthanasia (goede, zachte dood)

Van Dale, 15e editie, 2015

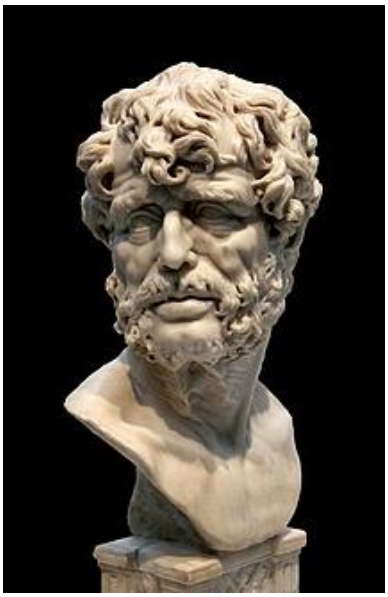
Lucius Annaeus Seneca (4NC -65NC) “de goede dood”

Moet je het leven altijd maar blijven rekken, ten koste van alles?

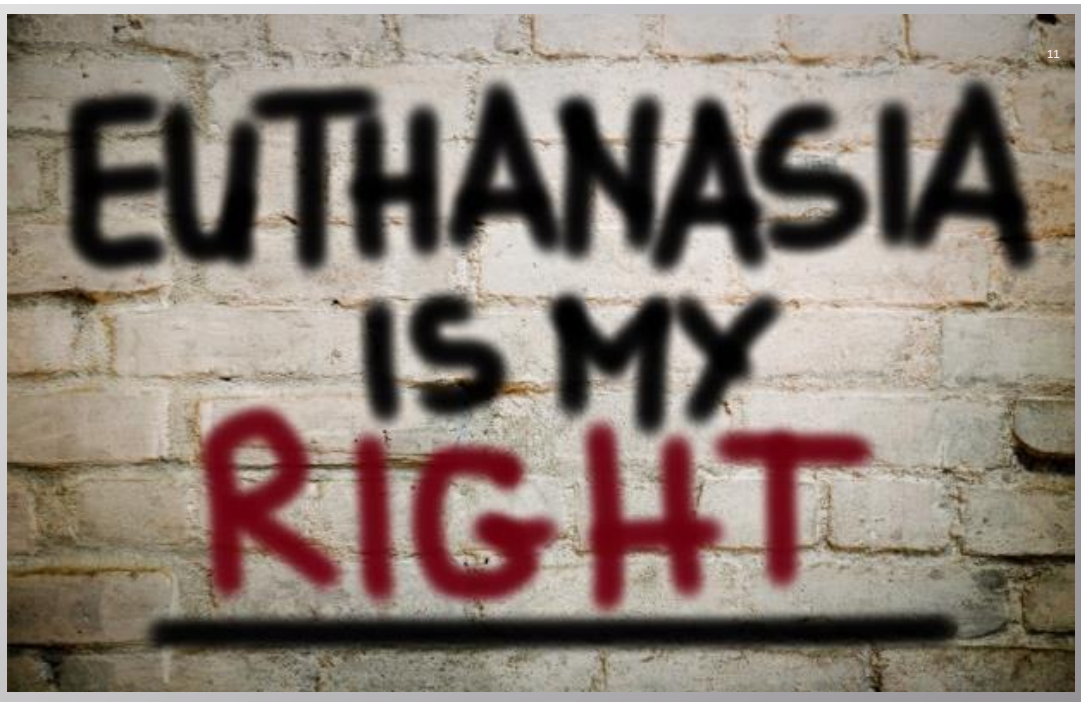
Ook als alleen pijn en ellende overblijven?

Of ben je juist zo vrij dat je het leven mag laten vallen, al bij de eerste tegenwind?

En wanneer is het moment gekomen van 'de goede dood'?

11
EUTHANASIA
IS MY
RIGHT

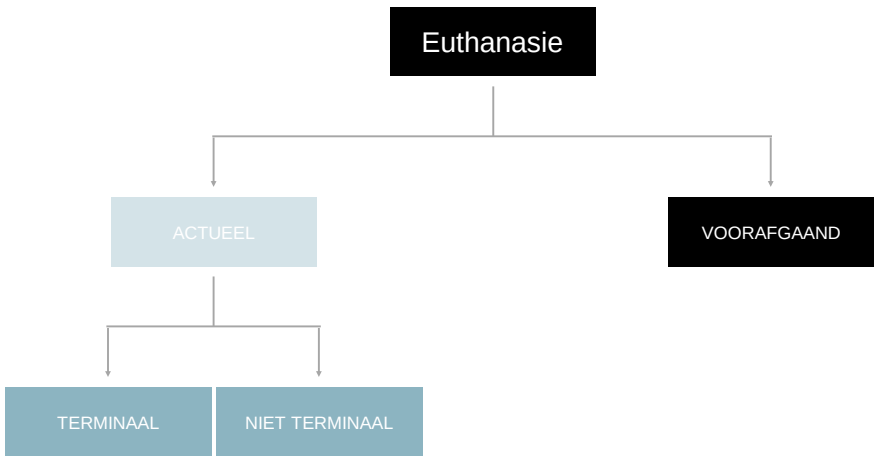

12
EUTHANASIE ?

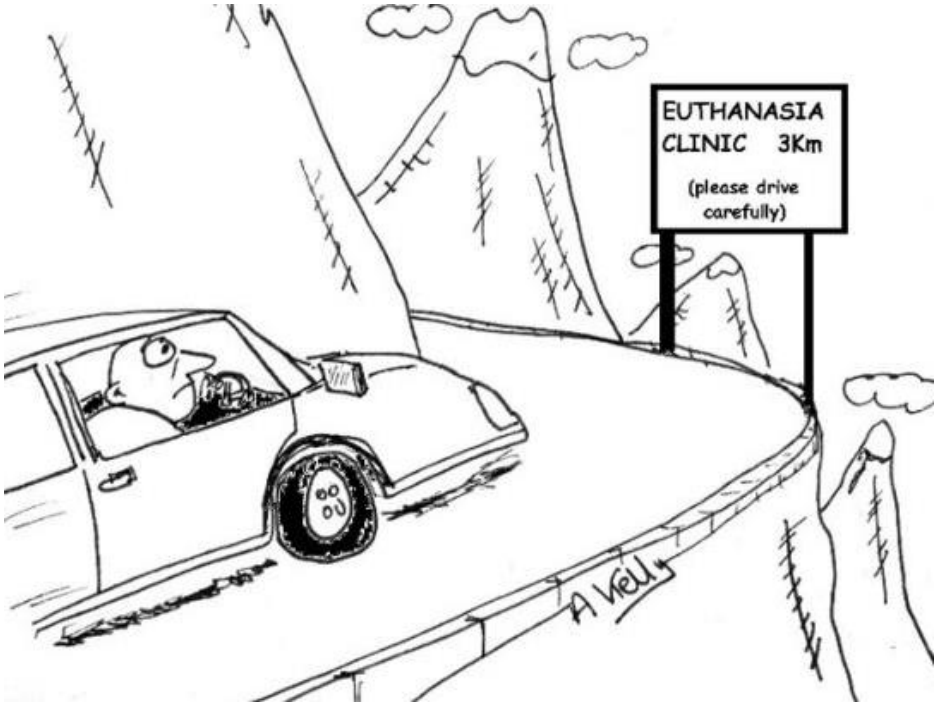
13

CARE NOT KILLING

14

WET EUTHANASIE 2002

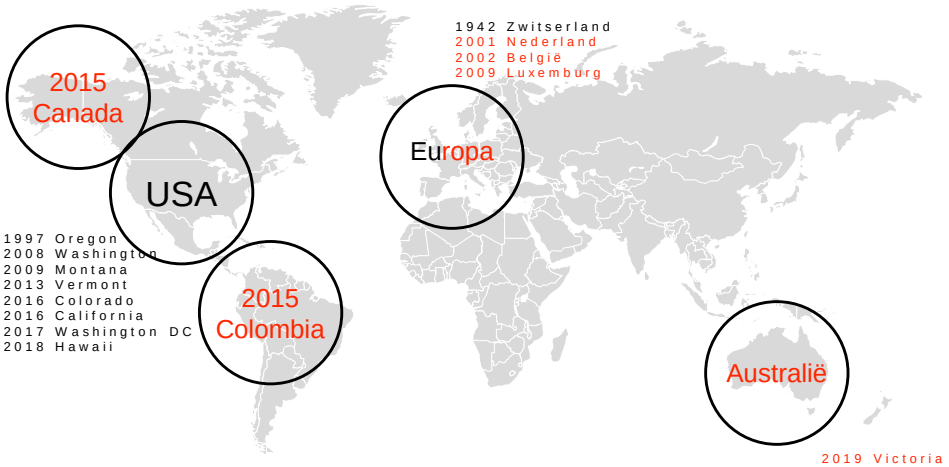

16

ANNO 2019

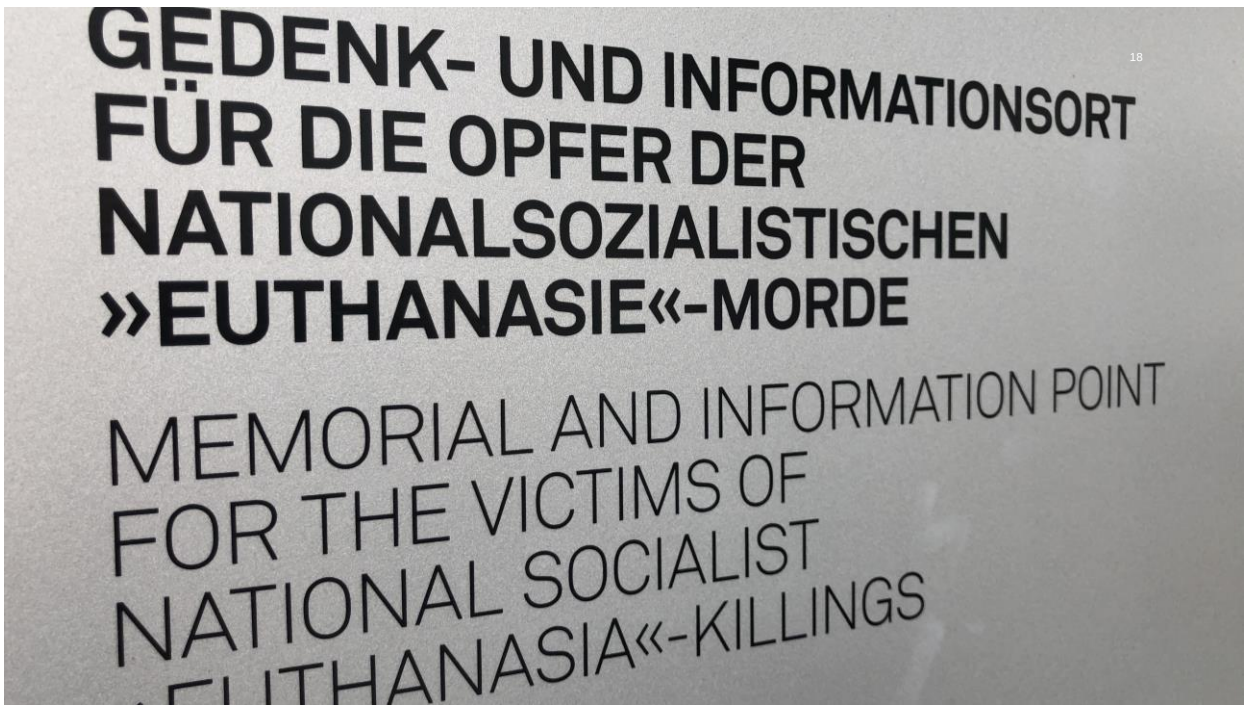
EUTHANASIE WAAR IS HET LEGAAL?

Euthanasie Geassisteerde hulp bij zelfdoding

17

GEDENK- UND INFORMATIONSORT
FÜR DIE OPFER DER
NATIONALSOZIALISTISCHEN
»EUTHANASIE«-MORDE
MEMORIAL AND INFORMATION POINT
FOR THE VICTIMS OF
NATIONAL SOCIALIST
EUTHANASIA«-KILLINGS

18

20

Hoe omgaan met een euthanasieverzoek in psychiatrie binnen het huidig wettelijk kader?

Adviestekst van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie (VVP) over te hanteren zorgvuldigheidsvereisten

2017

Leden werkgroep:

Joris Vandenberghe (covoorzitter van de werkgroep en penhouder), Koen Titeca (covoorzitter van de werkgroep en penhouder), Frieda Matthys (voorzitter van de VVP), Kris Van den Broeck (VVP-directeur), Thomas Detombe (communicatieverantwoordelijke VVP), Stephan Claes, Jonas Claeys, Jürgen De Fruyt, Marc Hermans, Gilbert Lemmens, Dirk Peeters en Rob Van Buggenhout, allen bestuursleden van de VVP

21

APA Official Actions

Position Statement on Medical Euthanasia

Approved by the Board of Trustees, December 2016
Approved by the Assembly, November 2016

"Policy documents are approved by the APA Assembly and Board of Trustees. . . These are . . . position statements that define APA official policy on specific subjects. . ." – *APA Operations Manual*

POSITION:
The American Psychiatric Association, in concert with the American Medical Association's position on Medical Euthanasia, holds that a psychiatrist should not prescribe or administer any intervention to a non-terminally ill person for the purpose of causing death.

Authors:
The Joint Reference Committee, stemming from an action paper from the Assembly.

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

MEERDERJARIG

HANDELINGSBEKWAAM/OORDEELSBEKWAAM

VRIJWILLIG VERZOEK

OVERWOGEN VERZOEK

DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK

MEDISCH UITZICHTLOOS

ONDRAAGLIJK LIJDEN

22

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

NIET TERMINAAL

2 onafhankelijke artsen
1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek
Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

MEERDERJARIG

HANDELINGSBEKWAAM/OORDEELSBEKWAAM

VRIJWILLIG VERZOEK

OVERWOGEN VERZOEK

DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK

MEDISCH UITZICHTLOOS

ONDRAAGLIJK LIJDEN

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

NIET TERMINAAL

2 onafhankelijke artsen

1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek

Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

25

3 ARTSEN

UITVOEREND ARTS

ADVIESGEVEND ARTS

ADVIESGEVEND ARTS

26

3 ARTSEN

wet euthanasie 2002: 1 adviesgevend arts: psychiater
adviestekst VVP 2017: 2 betrokken artsen psychiater

UITVOEREND ARTS

ADVIESGEVEND ARTS

ADVIESGEVEND ARTS

27

3 ARTSEN

UITVOEREND ARTS

ADVIESGEVEND ARTS
ONAFHANKELIJK

ADVIESGEVEND ARTS
ONAFHANKELIJK

28

Apotheker weigert soms euthanasie

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

MEERDERJARIG

HANDELINGSBEKWAAM/OORDEELSBEKWAAM

VRIJWILLIG VERZOEK

OVERWOGEN VERZOEK

DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK

MEDISCH UITZICHTLOOS

ONDRAAGLIJK LIJDEN

29

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

NIET TERMINAAL

2 onafhankelijke artsen

1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek

Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

Schriftelijk verzoek - voorbeeld

Voorbeeld van een schriftelijk verzoek (eigenhandig te schrijven)

Ik, XXXXXXXX, wens dat er euthanasie op mij wordt toegepast

Datum (dag dat het verzoek werd geschreven)
Handtekening

Voorbeeld van een schriftelijk verzoek geschreven door een derde (wanneer je er zelf fysiek niet toe in staat bent)

XXXXXXXX wenst dat er euthanasie op hem/haar wordt toegepast. Hij/zij is goed bewust maar niet in staat het zelf te schrijven wegens verlamming/zwakte/analfabetisme/blindheid/.....

Dit verzoek werd op schrift gesteld door YYYYYYYY, die geen materieel belang heeft bij het overlijden. Het werd geschreven in aanwezigheid van de behandelende arts Dr ZZZZZZZZ.

Datum (dag dat het verzoek werd geschreven)
Handtekening

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

MEERDERJARIG

HANDELINGSBEKWAAM/OORDEELSBEKWAAM

VRIJWILLIG VERZOEK

OVERWOGEN VERZOEK

DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK

MEDISCH UITZICHTLOOS

ONDRAAGLIJK LIJDEN

31

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

NIET TERMINAAL

2 onafhankelijke artsen

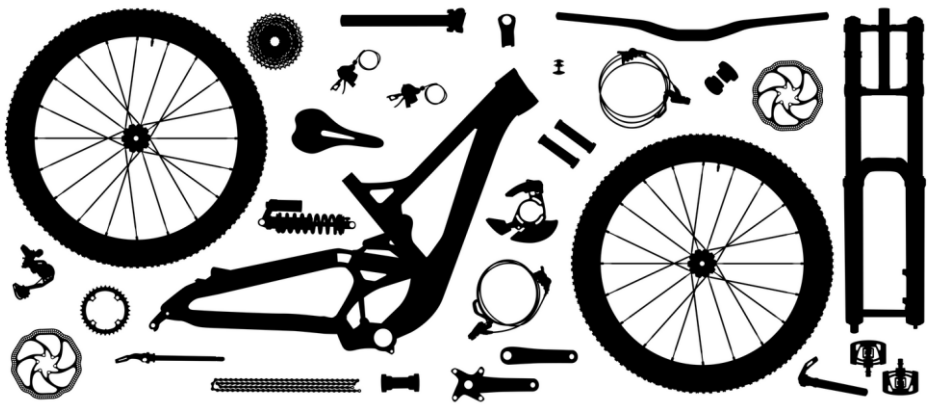
1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek

Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

32

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

MEERDERJARIG

HANDELINGSBEKWAAM/WILSBEKWAAM

VRIJWILLIG VERZOEK

OVERWOGEN VERZOEK

DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK

MEDISCH UITZICHTLOOS

ONDRAAGLIJK LIJDEN

33

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

NIET TERMINAAL

2 onafhankelijke artsen

1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek

Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

34

35

Vader heeft recht op euthanasie! Hij heeft de wilsverklaring, de niet-rednimerenpenning en alles!

EEN WOONZORGCENTRUM?
IS EUTHANASIE NIET STILAAN HUMANER?

37

SCHIET OP MET DIE EUTHANASIE, DOKTER, ER IS EEN GRIEPEPIDEMIE OP KOMST

38

EUTHANASIE ?
YEP!

39

EUTHANASIE

JE KUNT HET BETER AAN EEN DOKTER OVERLATEN DAN AAN EEN MACHINIST

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Wet Euthanasie 2002

VOORWAARDEN

- MEERDERJARIG
- HANDELINGSBEKWAAM/WILSBEKWAAM
- VRIJWILLIG VERZOEK
- OVERWOGEN VERZOEK
- DUURZAAM/HERHAALD VERZOEK
- MEDISCH UITZICHTLOOS
- ONDRAAGLIJK LIJDEN

40

Wet Euthanasie 2002

PROCEDURE

TERMINAAL

1 onafhankelijk arts

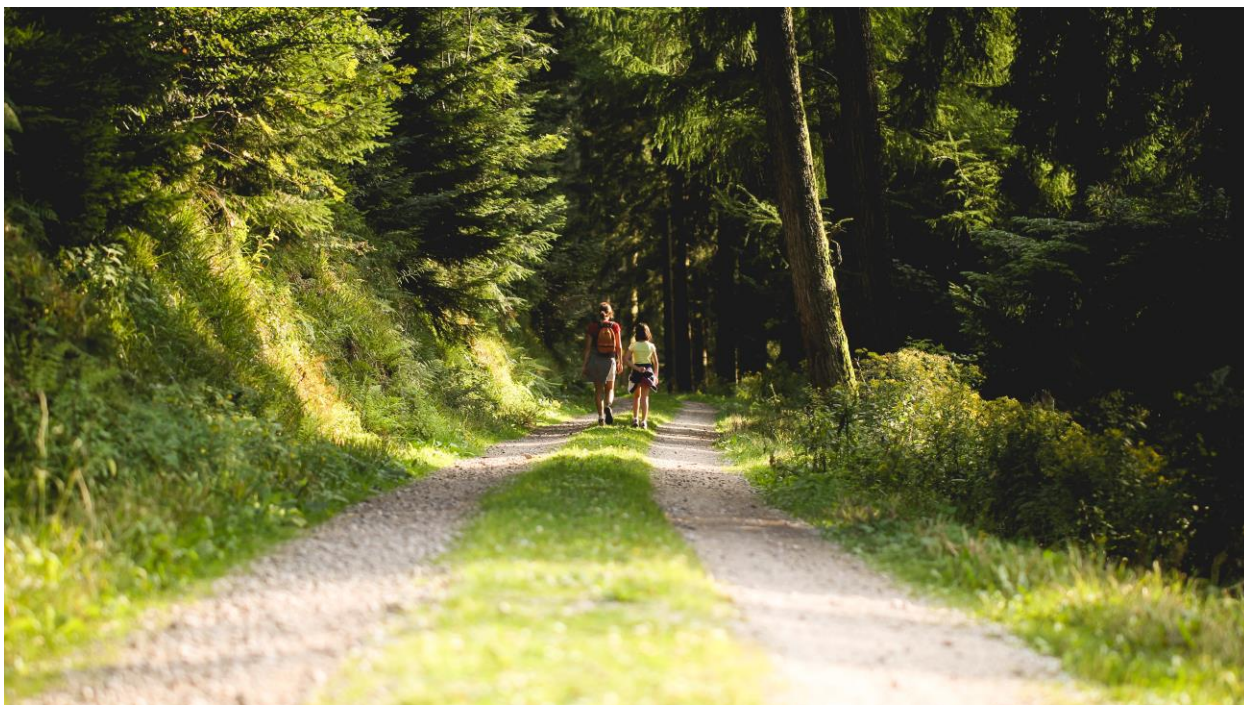
NIET TERMINAAL

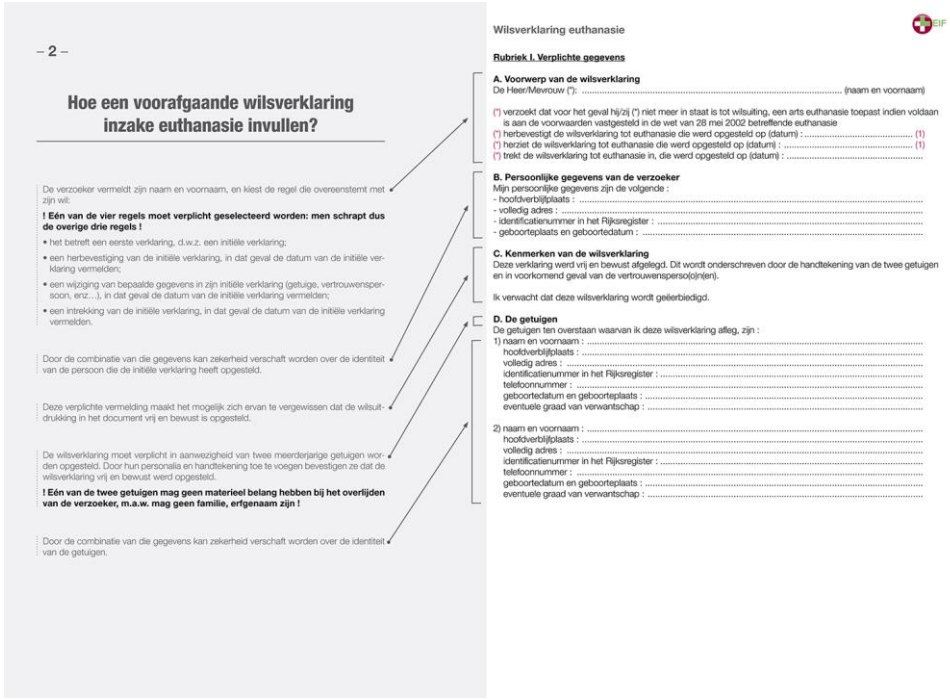
2 onafhankelijke artsen
1 van de 2 artsen specialist van de aandoening of psychiater

SCHRIFTELIJK

Neergeschreven wilsverzoek
Bij niet terminale patiënt 1 maand wachttijd

– 2 –

Hoe een voorafgaande wilsverklaring inzake euthanasie invullen?

De verzoeker vermeldt zijn naam en voornaam, en kiest de regel die overeenstemt met zijn wil:

! Eén van de vier regels moet verplicht geselecteerd worden: men schrapt dus de overige drie regels !

- het betreft een eerste verklaring, d.w.z. een initiële verklaring;
- een herbevestiging van de initiële verklaring, in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden;
- een wijziging van bepaalde gegevens in zijn initiële verklaring (getuige, vertrouwenspersoon, enz…), in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden;
- een intrekking van de initiële verklaring, in dat geval de datum van de initiële verklaring vermelden.

Door de combinatie van die gegevens kan zekerheid verschaft worden over de identiteit van de persoon die de initiële verklaring heeft opgesteld.

Deze verplichte vermelding maakt het mogelijk zich ervan te vergewissen dat de wilsuitdrukking in het document vrij en bewust is opgesteld.

De wilsverklaring moet verplicht in aanwezigheid van twee meerderjarige getuigen worden opgesteld. Door hun personalia en handtekening toe te voegen bevestigen ze dat de wilsverklaring vrij en bewust werd opgesteld.

! Eén van de twee getuigen mag geen materieel belang hebben bij het overlijden van de verzoeker, m.a.w. mag geen familie, erfgenaam zijn !

Door de combinatie van die gegevens kan zekerheid verschaft worden over de identiteit van de getuigen.

Wilsverklaring euthanasie

Rubriek I. Verplichte gegevens

A. Voorwerp van de wilsverklaring
De Heer/Mevrouw (*): ..... (naam en voornaam)

(*) verzoekt dat voor het geval hij/zij (*) niet meer in staat is tot wilsuiting, een arts euthanasie toepast indien voldaan is aan de voorwaarden vastgesteld in de wet van 28 mei 2002 betreffende euthanasie
(*) herbevestigt de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : ..... (1)
(*) herziet de wilsverklaring tot euthanasie die werd opgesteld op (datum) : ..... (1)
(*) trekt de wilsverklaring tot euthanasie in, die werd opgesteld op (datum) : .....

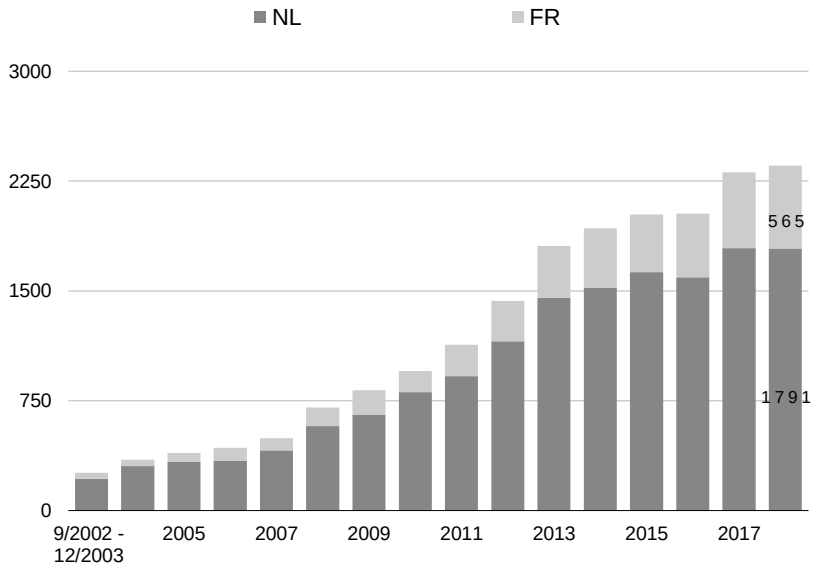
B. Persoonlijke gegevens van de verzoeker
Mijn persoonlijke gegevens zijn de volgende :
- hoofdverblijfplaats : .....
- volledig adres : .....
- identificatienummer in het Rijksregister : .....
- geboorteplaats en geboortedatum : .....

C. Kenmerken van de wilsverklaring
Deze verklaring werd vrij en bewust afgelegd. Dit wordt onderschreven door de handtekening van de twee getuigen en in voorkomend geval van de vertrouwensperso(o)n(en).

Ik verwacht dat deze wilsverklaring wordt geëerbiedigd.

D. De getuigen
De getuigen ten overstaan waarvan ik deze wilsverklaring aflegg, zijn :
1) naam en voornaam : .....
hoofdverblijfplaats : .....
volledig adres : .....
identificatienummer in het Rijksregister : .....
telefoonnummer : .....
geboortedatum en geboorteplaats : .....
eventuele graad van verwantschap : .....

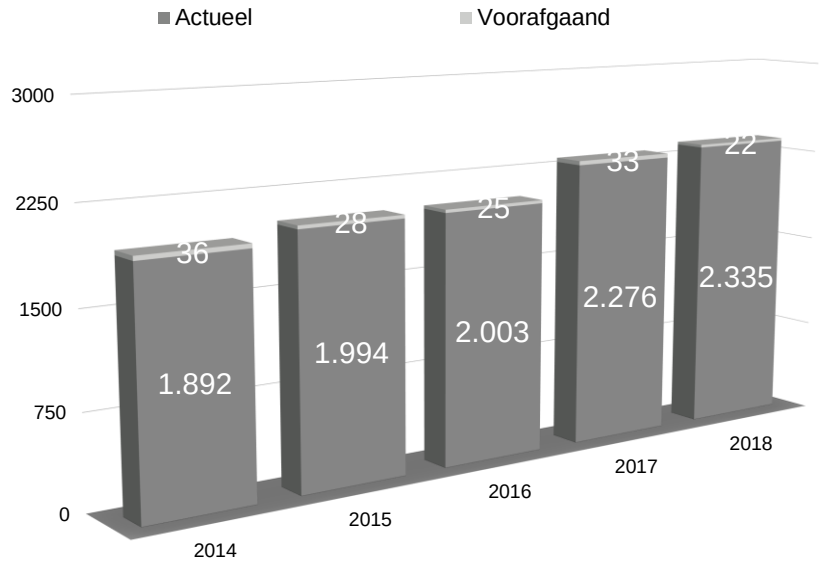
2) naam en voornaam : .....
hoofdverblijfplaats : .....
volledig adres : .....
identificatienummer in het Rijksregister : .....
telefoonnummer : .....
geboortedatum en geboorteplaats : .....
eventuele graad van verwantschap : .....

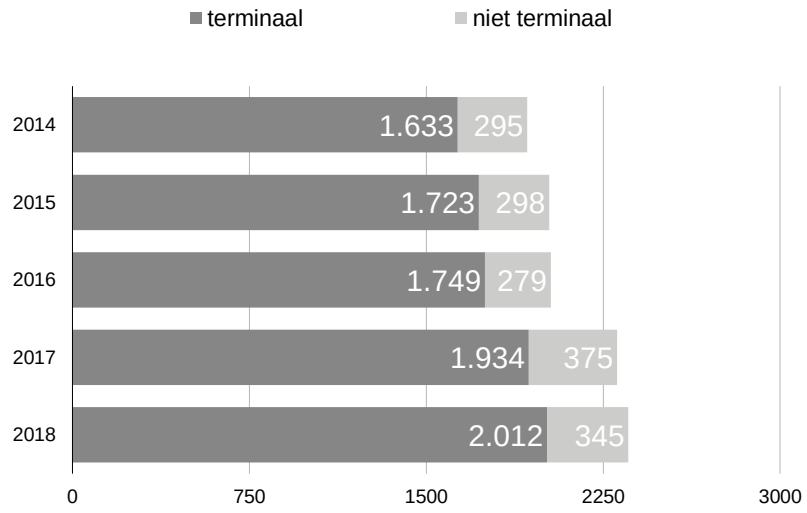
Aantal uitgevoerde euthanasie op basis van taal FR/NL

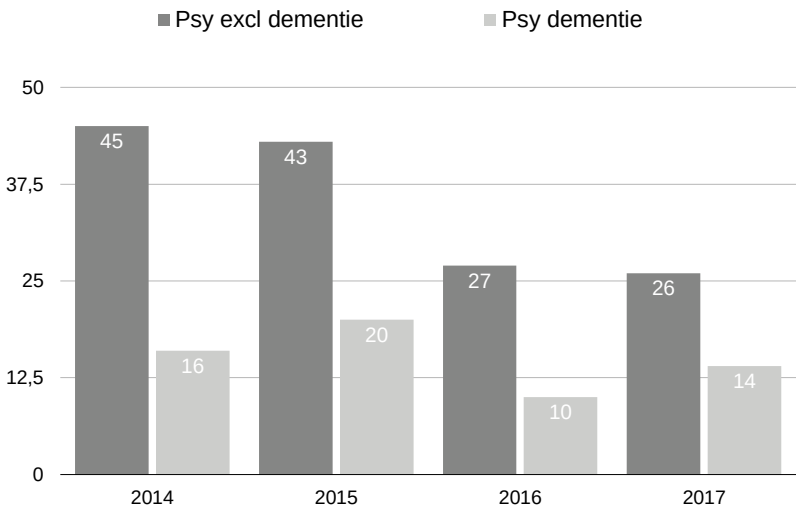
	min 18	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-89	90-99	100+
2016	2	10	20	77	190	441	534	573	177	4
2017	1	8	17	56	228	479	604	664	237	15
2018	0	14	25	64	205	468	615	705	251	10

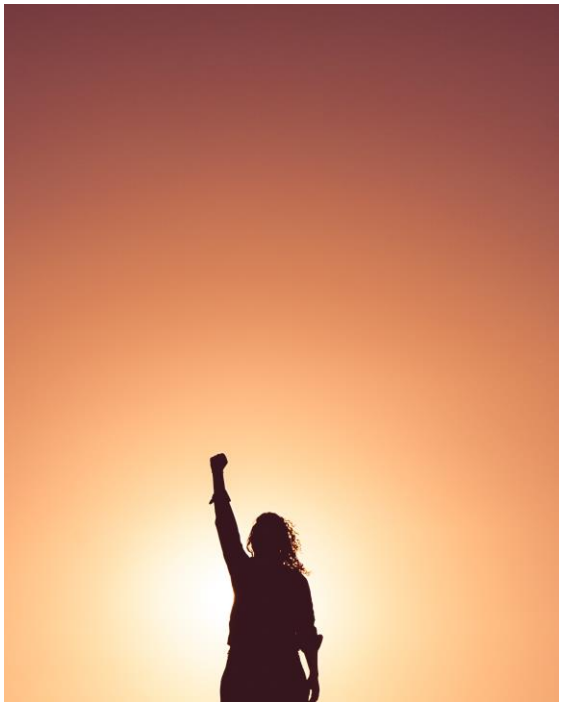
De leeftijd van patiënten

Basis van euthanasie

terminaal
niet terminaal
2014
2015
2016
2017
2018
1.633
295
1.723
298
1.749
279
1.934
375
2.012
345
0
750
1500
2250
3000

Psy excl dementie
Psy dementie
50
37,5
25
12,5
0
45
16
43
20
27
10
26
14
2014
2015
2016
2017

Bejegening

Empathie

Zorg

Vertrouwen

Betrokkenheid

Timing

Respect

Manier waarop gesprekken worden gevoerd en manier waarop boodschappen worden gegeven

'Toen Gregor Samsa op een ochtend
uit onrustige
dromen ontwaakte, ontdekte hij
dat hij in zijn bed in
een monsterachtig ongedierte
was veranderd. Hij lag
op zijn hardgepantserde rug en zag,
als hij zijn hoofd
enigszins optilde,
zijn gewelfde bruine, door
boogvormige geledingen verdeelde buik,
waarop
de deken, op het punt omlaag te glijden,
nauwelijks houvast kon vinden.
Al zijn, in vergelijking met zijn overige
omvang,
zielig dunne pootjes flikkerden hulpeloos
voor
zijn ogen.
“Wat is er met mij gebeurd?” dacht hij.
Het was geen droom.’

